

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ ЩОДО ПІДТВЕРДЖЕННЯ СТАЖУ РОБОТИ ДЛЯ ПРИЗНАЧЕННЯ ПЕНСІЇ

Постановка проблеми. Право на пенсійне забезпечення є складовим конституційного права особи на соціальний захист. Водночас Конституційний Суд України виснував, що механізм законодавчого регулювання пенсійного забезпечення відповідатиме конституційним приписам тоді, коли він забезпечуватиме ефективне функціонування системи захисту життя, здоров'я й гідності людини та створить легальне підґрунтя для реалізації людиною, яка потребує соціального захисту, її фундаментальних прав і свобод [1].

Право на пенсійне забезпечення за віком у солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування виникає у випадку досягнення особою пенсійного віку та за умов наявності необхідного страхового стажу, а за періоди до 1 січня 2004 року трудовий стаж зараховується до страхового стажу. Наявність останнього підтверджується в процесі правозастосовної діяльності при призначенні пенсії органами Пенсійного фонду України.

Правозастосування у сфері пенсійного забезпечення викликає чимало складнощів на практиці, питання загострюється значним масивом законодавства у цій сфері та безперервними змінами та доповненнями до нього, що, своєю чергою, зумовлює труднощі його інтерпретації. До того ж склалася ситуація, коли органи Пенсійного фонду України масово не зараховують трудовий стаж особи для призначення пенсії через відсутність трудової книжки або наявність помилок у її оформленні, адже саме трудова книжка є основним документом, що підтверджує трудовий стаж особи.

Відповідно до звіту про роботу органів Пенсійного фонду України за 9 місяців 2023 року із зверненнями про перевірку правильності призначення та перерахунку пенсії надійшло 212 375 заяв, тоді як за відповідний звітний період минулого року – 114 062. До того ж за 9 місяців 2023 року в судах відкрито 202,4 тис. проваджень, у яких відповідачем або третьою особою є органи Пенсійного фонду України, з них 9128 щодо призначення та виплати пенсії за Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (крім пенсій на пільгових умовах) [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання реалізації права на пенсію постійно перебуває у фокусі уваги вітчизняних фахівців права соціального захисту, а саме: О. Кучми, Л. Малуги, І. Михайлової, С. Синчук, С. Сільченка, Н. Хуторян, Н. Швець, М. Шумила та ін. Водночас важливість реалізації права особи на пенсію як основного джерела існування, що має забезпечувати достатній рівень життя, а також проблеми правозастосовної практики щодо підтвердження трудового стажу для призначення пенсії за віком у солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в Україні свідчать про нагальну потребу наукового пошуку у вирішенні даного питання.

Мета статті полягає у тому, щоб на основі аналізу нормативно-правових актів, правозастосовної практики та наукових джерел виокремити проблеми правозастосовної практики щодо питання підтвердження стажу роботи для призначення пенсії та знайти шляхи їх подолання.

Основні результати дослідження. Функціонування інституту стажу як важливого компонента фактичного складу пенсійних відносин відіграє суттєве значення у реалізації права особи на пен-

сію за віком. Пенсійне забезпечення за віком як міжнародно-правовий стандарт передбачає, що охоплюваним ризиком є перевищення встановленого віку, який не може перевищувати 65 років або такої вищої вікової межі, яка може бути визначена компетентними органами державної влади з належним урахуванням працездатності осіб похилого віку в цій країні. Водночас захист від зазначеного ризику гарантується в разі настання охоплюваного ризику щонайменше: 1) захищеній особі, яка набула до настання охоплюваного ризику відповідно до встановлених правил стаж, який може передбачати 30 років сплати внесків або зайнятості чи 20 років проживання; 2) захищеній особі, яка набула встановлений стаж сплати внесків і за яку в період її працездатного віку було сплачено встановлене середньорічне число внесків, коли в принципі підлягає захисту все економічно активне населення [3].

Основним нормативно-правовим актом у сфері реалізації пенсійних прав у системі соціального страхування в Україні є Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 року. Одним із принципів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, зокрема, визначено принцип законодавчого визначення умов і порядку здійснення пенсійного страхування.

Підставою для реалізації права особи на пенсійне страхування за віком є настання страхового випадку – досягнення пенсійного віку. Особи мають право на призначення пенсії за віком після досягнення віку 60 років. Заразом обов'язковою умовою є наявність необхідного страхового стажу, зокрема, з 1 січня 2024 року по 31 грудня 2024 року – не менше 31 року, із щорічним підвищенням його межі аж до 1 січня 2028 року – не менше 35 років.

Закон не розмежовує поняття підстав та умов пенсійного забезпечення за віком, у ст. 26 «Умови призначення пенсії за віком» як вік, так і стаж віднесено до умов. Водночас підстава пенсійного забезпечення за віком – це юридичний факт, з настанням якого пов'язане виникнення права особи на відповідний соціальний захист, що кореспондується соціальним ризиком – досягненням пенсійного віку як вирішального критерію для захисту від негативних наслідків якого і функціонує система соціального забезпечення та соціального страхування, прийняте відповідне законодавство. Тоді як обов'язковою передумовою реалізації права на пенсійне забезпечення за віком є наявність відповідного стажу.

Конституційний Суд України у своєму Рішенні від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005 (справа про рівень пенсії і щомісячного довічного грошового утримання) окреслив підстави та умови пенсійного забезпечення. Зокрема, Суд вказав, що зміст і обсяг права громадян на пенсійне забезпечення полягає у їх матеріальному забезпеченні шляхом надання пенсій, тобто щомісячних пенсійних виплат відповідного розміру, в разі досягнення особою передбаченого законом віку чи визнання її особою з інвалідністю або отримання членами її сім'ї цих виплат у визначених законом випадках. Соціальні ризики досягнення пенсійного віку, інвалідність та ін. і є тими правовими підставами, які зумовлюють права на виникнення відповідного виду соціального забезпечення. Заразом Судом зазначається, що встановивши в законі правові підстави призначення пенсій, їх розміри, порядок обчислення і виплати, законодавець може визначати як загальні умови їх призначення, так і особливості набуття права на пенсію, включаючи для окремих категорій громадян пільгові умови призначення пенсії залежно від ряду об'єктивно значущих обставин, що характеризують трудову діяльність. Законодавець повинен робити це з дотриманням вимог Конституції України, в тому числі принципів рівності та справедливості [4].

На переконання С. Синчук, фундаментальним, системно-утворювальним критерієм визначення галузевих відносин є їх виникнення у зв'язку з необхідністю реалізації права людини на соціальне забезпечення, тобто права на задоволення соціальних потреб, зумовлених соціальним ризиком. Водночас вчена справедливо наголошує, що умовою реалізації права на соціальне забезпечення є набуття особою статусу застрахованої чи наявність відповідного страхового стажу [5, с. 35–36].

Страховий стаж – це період, протягом якого особа підлягає загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню та сплачуються внески (нею, роботодавцем) на страхування, якщо інше не передбачено законодавством. Особливості обчислення страхового стажу за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування визначаються законом.

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду визначив, що початок страхового стажу необхідно пов'язувати з датою, з якої розпочато нарахування єдиного страхо-

вого внеску, а фактично – з дати, коли особа приступила до роботи та коли їй почала нараховуватися заробітна плата, але не раніше дати взяття на облік особи, як платника (особи, за яку сплачують) єдиного страхового внеску [6].

Необхідно також зазначити, що для призначення пенсії за віком застрахована особа не повинна відповідати за неналежне виконання страхувальником свого обов'язку щодо належної сплати страхових внесків, а отже, наявність заборгованості роботодавця зі страхових внесків не може бути підставою для незарахування до страхового стажу при призначенні пенсії періоду роботи. До такого висновку дійшов Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду згідно із постановою від 17 липня 2019 року у справі № 144/669/17 [7]. Вказаний висновок узгоджується з висновком Верховного Суду, викладеним у постановках від 24 травня 2018 року у справі № 490/12392/16-а та від 1 листопада 2018 року у справі № 199/1852/15-а.

Страховий стаж обчислюється органами Пенсійного фонду відповідно до вимог Закону за даними, що містяться в системі персоніфікованого обліку, а за періоди до впровадження системи персоніфікованого обліку – на підставі документів та в порядку, визначеному законодавством, що діяло до набрання чинності Законом, а також даних, включених на підставі цих документів до реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування. Отже, за періоди до 1 січня 2004 року, зокрема до впровадження персоніфікованого обліку в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, трудовий стаж прерахується як страховий стаж.

Основним документом, що підтверджує стаж роботи за період до впровадження персоніфікованого обліку в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, є трудова книжка.

За відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній стаж роботи встановлюється на підставі інших документів, виданих за місцем роботи, служби, навчання, а також архівними установами. Зазначені положення визначені у Порядку підтвердження наявного стажу роботи для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 637 від 12 серпня 1993 року.

Відповідно до п. 26 Порядку факт належності документа особі може бути встановлено в судовому порядку. Необхідно звернути увагу, що заява про встановлення факту трудового стажу не може розглядатися у порядку цивільного судочинства. Відповідна правова позиція викладена у постанові Великої Палати Верховного Суду у справі № 198/623/18 від 4 вересня 2019 року. Зокрема, встановлення фактів наявності трудового стажу здійснюється органами Пенсійного Фонду України і не може розглядатися в порядку цивільного судочинства. Відмова відповідного органу у встановленні таких фактів може бути оскаржена заінтересованою особою до адміністративного суду [8].

Згідно із Порядком подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», затвердженим постановою правління Пенсійного фонду України від 25 листопада 2005 року № 22-1, при прийнятті заяви про призначення пенсії працівник Пенсійного фонду України, який здійснює прийом і обслуговування громадян, уточнює інформацію про факт роботи (навчання, служби, підприємницької діяльності) і про інші періоди діяльності до 1 січня 2004 року, що можуть бути зараховані до страхового стажу. У разі необхідності роз'яснює порядок підтвердження стажу, проводить опитування свідків для підтвердження стажу. Повідомляє про необхідність дооформлення документів або надання додаткових документів у тримісячний строк з дня подання заяви про призначення пенсії, у разі неналежного оформлення поданих документів або відсутності необхідних документів.

Зауважимо, що в Україні запроваджено принцип екстериторіальності при опрацюванні заяв для призначення пенсії, відповідно до якого опрацювання заяв про призначення пенсій здійснюється бек-офісами територіальних органів Пенсійного фонду України в порядку черговості надходження таких заяв незалежно від того, де було прийнято заяву та де проживає пенсіонер. Нововведення спрямовані на вироблення централізованої прозорої системи контролю процесу призначення пенсій, мінімізацію контактів, розвантаження працівників Фонду і т. д. [9].

Відзначимо, що на практиці склалася ситуація, коли органи Пенсійного фонду України масово відмовляють у призначенні пенсії саме через найменші недоліки, наявні у трудовій книжці чи документах, що підтверджують трудовий стаж. Водночас практика оскарження рішень про відмову в призначенні пенсії в адміністративному порядку також засвідчила свою неефективність.

Законом України «Про адміністративну процедуру» одним із принципів адміністративної процедури названо презумпцію правомірності дій і вимог особи. Зокрема, дії та вимоги особи є правомірними, доки інше не буде доведено під час розгляду та/або вирішення справи. Сумніви щодо правомірності дій та вимог особи, що виникають внаслідок неоднозначного (множинного) трактування норми права, повинні тлумачитися адміністративним органом на користь їх правомірності. Такий підхід, на думку авторів науково-практичного коментаря до зазначеного Закону, спрямований на визначеність правового становища приватної особи у відносинах з адміністративними органами, коли не особа повинна доводити правомірність своєї позиції, а саме адміністративний орган повинен вжити заходів, щоб всебічно з'ясувати обставини справи [10, с. 89]. Зазначене твердження, на нашу думку, повинно бути взято до уваги органами Пенсійного фонду України у зміні парадигми своєї правозастосовної діяльності.

Я. Берназюк акцентує увагу, що презумпція добросовісності передбачає для особи обов'язок лише звернення з відповідною заявою про встановлення (зміну виду) пенсії, іншого виду соціальних виплат та, за необхідності, відповідно до рекомендацій органів соціального захисту надати необхідні документи або інформувати про причини неможливості їх надання. Своєю чергою відповідний суб'єкт владних повноважень зобов'язаний максимально оперативно реагувати на такі звернення особи, забезпечувати їй найбільше сприяння у зборі необхідних документів, а також надавати консультації особі для вибору нею найбільш оптимального способу соціального захисту (вибір виду пенсії тощо); правильно розрахувати і своєчасно та в повному обсязі виплачувати особі належні їй суми [11].

Реалізація особою права на пенсію – це невід'ємна складова конституційної гарантії права на життя, права на соціальний захист та міжнародного соціального стандарту прав людини на соціальне забезпечення, включаючи соціальне страхування. Згідно із зауваженнями загального порядку щодо права на соціальне забезпечення 2007 року Комітет з економічних, соціальних і культурних прав ООН відзначив, що право на соціальне забезпечення, як і будь-яке інше право людини, покладає на держави – учасниці Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права три види зобов'язань: обов'язок поважати, обов'язок захищати і обов'язок здійснювати. Обов'язок здійснювати вимагає від держав-учасниць вжиття необхідних заходів, включаючи здійснення програми соціального забезпечення, спрямованої на повну реалізацію права на соціальне забезпечення. Зобов'язання здійснювати може бути поділено на зобов'язання сприяти, заохочувати та надавати, включаючи розробку національної стратегії з питань соціального забезпечення і плану дій з реалізації цього права [12].

Сучасна правозастосовна практика у питаннях реалізації особою права на пенсію у випадку наявності проблем з підтвердженням стажу роботи, необхідного для призначення пенсії за віком через помилки у записах у трудовій книжці свідчать про єдиний шлях – звернення до суду з позовом про визнання протиправним і скасування рішення органів Пенсійного фонду України про відмову у призначенні пенсії та зобов'язання вчинити дії. Здебільшого суд стає на захист особи щодо захисту права особи на пенсійне забезпечення. Так, Полтавський окружний адміністративний суд у рішенні від 31 жовтня 2023 року у справі № 440/12509/23 встановив, що рішенням Головного управління Пенсійного фонду України в Полтавській області відмовлено особі (позивачу) у призначенні пенсії за віком у зв'язку з тим, що подані документи для призначення пенсії не дають підстав для її призначення, оскільки до розрахунку не взято трудову книжку, на титульній сторінці якої відсутня печатка організації, яка видала трудову книжку, а також надано недостатньо якісну сканкопію зазначеного документа, що свідчать про недостатність страхового стажу. Суд погодився з тим фактом, що трудова книжка позивача містить недоліки в частині її оформлення – на титульному аркуші вказаного документа відсутній відтиск печатки підприємства, проте суд не вважає такий недолік таким, що має призводити до настання негативних наслідків для позивача. Водночас суд переконаний, що реалізація соціальних прав позивача, зокрема, на зарахування до страхового стажу спірного періоду та на призначення належного йому розміру пенсії, не може ставитись у

залежність від неправомірних дій особи, уповноваженої роботодавцем позивача на заповнення трудової книжки. Суд вважає, що на особу не може перекидатись тягар доведення правдивості чи достовірності даних, що зазначені у його трудовій книжці. Неналежне оформлення трудової книжки не може бути підставою для виключення періодів роботи з трудового стажу позивача, які дають йому право на призначення / перерахунок пенсії, оскільки відповідальність за порядок ведення трудової книжки покладено безпосередньо на посадових осіб установи-роботодавця. Аналогічна позиція викладена у постанові Верховного Суду від 21 лютого 2018 року у справі № 687/975/17. Крім того, на обґрунтування зазначеного рішення відповідач (орган Пенсійного фонду України) посилався на надання позивачем недостатньо якісної сканокопії трудової книжки. Заразом суд звернув увагу на положення ч. 3 ст. 44 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», відповідно до якої органи Пенсійного фонду мають право вимагати відповідні документи від підприємств, організацій і окремих осіб, видані ними для оформлення пенсії, а також у необхідних випадках перевіряти обґрунтованість їх видачі та достовірність поданих відомостей про осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню, умови їх праці та інших відомостей, передбачених законодавством для визначення права на пенсію. Відтак під час розгляду заяви позивача про призначення пенсії відповідач міг самостійно перевірити відомості, що стосуються його права на пенсію. Таким чином, суд не виявив достатніх підстав для відмови в зарахуванні наявного в трудовій книжці стажу роботи / служби позивача до його страхового стажу, а тому дії відповідача щодо незарахування до страхового стажу позивача спірних періодів є протиправними. Принцип обґрунтованості рішення суб'єкта владних повноважень передбачає, що рішення повинне бути прийнято з урахуванням усіх обставин, що мають значення для прийняття рішення (вчинення дії), ґрунтуватись на оцінці усіх фактів та обставин, що мають значення. Європейський суд з прав людини у рішенні у справі «Суомінен проти Фінляндії» (Suominen V. Finland), № 37801/97, п. 36, від 1 липня 2003 року, вказує, що орган влади зобов'язаний виправдати свої дії, навітьши обґрунтування своїх рішень. Серед критеріїв, принципів, які повинні застосовуватись суб'єктом владних повноважень при прийнятті ними рішень та вчиненні дій та якими керується адміністративний суд у разі оскарження таких рішень, дій (ст. 2 Кодексу адміністративного судочинства України), є, зокрема, принцип законності, відповідно до якого суб'єкт владних повноважень зобов'язаний діяти на виконання закону, за умов та обставин, визначених ним, а рішення суб'єкта владних повноважень має прийматися обґрунтовано, тобто з урахуванням усіх обставин, що мають значення для прийняття рішення. Встановлення невідповідності діяльності суб'єкта владних повноважень вказаному критерію для оцінювання рішення (дій) є достатньою підставою для задоволення адміністративного позову, за умови, що встановлено порушення прав та інтересів позивача. Суд вирішив визнати протиправним і скасувати рішення Головного управління Пенсійного фонду України в Полтавській області про відмову в призначенні пенсії та зобов'язати Головне управління Пенсійного фонду України в Полтавській області повторно розглянути заяву позивача [13].

Водночас практика щодо оскаржень рішень Фонду та численні позитивні судові рішення на користь громадян однозначно свідчать про низьку ефективність правозастосовної діяльності Фонду у питаннях врахування стажу роботи, необхідного для призначення пенсії. До того ж пошук громадянами справедливості в судах щодо підтвердження стажу роботи для реалізації права на пенсію і позитивні судові рішення на їх користь – це не тільки своєрідні результати моніторингу, що свідчать про неефективне правозастосування, а й докази зайвого витрачання бюджетних коштів на представництво Фонду у судах, додаткову роботу судової системи, відшкодування витрат на судовий збір та правничу допомогу.

Висновки. З огляду на наведене слід дійти висновку, що парадигма правозастосування Пенсійного фонду України щодо підтвердження стажу роботи для призначення пенсії повинна бути змінена на засадах презумпції правомірності вимог та дій особи відповідно до положень Закону України «Про адміністративну процедуру». До того ж, враховуючи пріоритетність реалізації права особи на пенсію як конституційної гарантії права на соціальний захист, суб'єкт правозастосування повинен приймати індивідуальне рішення на основі максимального врахування існуючих юридичних фактів та всебічного вивчення всіх обставин справи, а також вжиття заходів для перевірки обґрунтованості і достовірності відомостей. Реалізація права на пенсію за віком повинна забез-

печуватися дієвими засобами захисту у позасудовому порядку. У зв'язку з цим необхідно змінити підхід у розгляді звернень громадян щодо оскарження рішень Фонду, застосовуючи індивідуальний, а не формальний підхід у питаннях перегляду рішень щодо призначення пенсії та врахування стажу роботи. Подолання проблем правозастосування щодо підтвердження стажу роботи для призначення пенсії потребує внесення відповідних змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» з урахуванням презумпції добросовісності дій і вимог особи на засадах принципу законодавчого визначення умов і порядку здійснення загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Список використаних джерел

1. Рішення Конституційного Суду України від 23 грудня 2022 року № 3-р/2022 (справа щодо гарантій соціального захисту державних службовців). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va03p710-22#Text>
2. Звіт про роботу органів Пенсійного фонду України за 9 місяців 2023 року. URL: <https://www.pfu.gov.ua/2161614-zvit-pro-robotu-organiv-pensijnogo-fondu-ukrayiny-za-9-misyatsiv-2023-roku/>
3. Конвенція МОП № 102 про мінімальні норми соціального забезпечення 1952 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_011#Text
4. Рішення Конституційного Суду України від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-05?find=1&text=%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA#Text>
5. Синчук С. М. Правовідносини соціального забезпечення: суб'єкти, зміст, об'єкти: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 422 с.
6. Постанова Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 20.02.2018 у справі № 803/879/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72364288>
7. Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 17.07.2019 у справі № 144/669/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83142266>
8. Постанова Великої Палати Верховного Суду у справі № 198/623/18 від 4.09.2019 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84274315>
9. У Пенсійному фонді України призначення та перерахунки пенсій здійснюються за екстериторіальним принципом. URL: <https://www.pfu.gov.ua/2134448-u-pensijnomu-fondi-ukrayiny-pryznachennya-ta-pererahunki-pensij-zdijsnyuyutsya-za-eksterytorialnym-pryntsyptom/>
10. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» / авт. колектив: О. Ф. Андрійко, В. М. Бевзенко та ін.; за заг. ред. В. П. Тимощука. Київ, 2023. 545 с.
11. Берназюк Я. О. Конституційні гарантії судового захисту соціальних прав та можливість їх обмеження процесуальним строком. *Судово-юридична газета*. 8 липня 2020. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/173256-konstitutsiyni-garantiyi-sudovogo-zakhistu-sotsialnikh-prav-ta-mozhlyvist-yikh-obmezheniya-protseualnim-strokom>
12. UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR), General Comment No. 19: The right to social security (Art. 9 of the Covenant), 4 February 2008, E/C.12/GC/19. URL: <https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=4slQ6QSmlBEDzFEovLCuW1a0Szab0oXTdImnsJZZVQdrCvvLm0yy7YcivA9YY61Z8YHJWla0qOfZ9fbBAjHL%2Ft85RO2hJnLTuaYFs2c06jfqPZ9jzOmvcmMVZ5TrXkOB>
13. Рішення Полтавського окружного адміністративного суду від 31.10.2023 р. у справі № 440/12509/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114556890>

References

1. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 23 hrudnia 2022 roku № 3-r/2022 (sprava shchodo harantii sotsialnoho zakhystu derzhavnykh sluzhbovtiv). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va03p710-22#Text>
2. Zvit pro robotu orhaniv Pensiinoho fondu Ukrainy za 9 misiatsiv 2023 roku. URL: <https://www.pfu.gov.ua/2161614-zvit-pro-robotu-organiv-pensijnogo-fondu-ukrayiny-za-9-misyatsiv-2023-roku/>
3. Konventsia MOP № 102 pro minimalny normy sotsialnoho zabezpechennia 1952 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_011#Text
4. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 11 zhovtnia 2005 roku № 8-rp/2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-05?find=1&text=%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA#Text>
5. Synchuk S. M. Pravovidnosyny sotsialnoho zabezpechennia: subiekty, zmist, obiekty: monohrafiia. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2015. 422 s.
6. Postanova Kasatsiinoho administrativnoho sudu Verkhovnoho Sudu vid 20.02.2018 u spravi № 803/879/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72364288>

7. Postanova Kasatsiinoho administratyvnoho sudu Verkhovnoho Sudu vid 17.07.2019 u spravi № 144/669/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83142266>
8. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu u spravi № 198/623/18 vid 4.09.2019 r. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84274315>
9. U Pensiinomu fondi Ukrainy pryznachennia ta pererakhunky pensii zdiisniuiutsia za eksterytorialnym pryntsyptom. URL: <https://www.pfu.gov.ua/2134448-u-pensijnomu-fondi-ukrayiny-pryznachennya-ta-pererakhunky-pensij-zdijsnyuyutsya-za-eksterytorialnym-pryntsyptom/>
10. Naukovo-praktychnyi komentar do Zakonu Ukrainy «Pro administratyvnu protseduru» / avt. kolektyv: Andriiko O. F., Bevzenko V. M. ta in.; za zah. red. Tymoshchuka V. P. Kyiv, 2023. 545 s.
11. Bernaziuk Ya. O. Konstytutsiini harantii sudovoho zakhystu sotsialnykh prav ta mozhlyvist yikh obmezhenia protsesualnym strokom. *Sudovo-yurydychna hazeta*. 8 lypnia 2020. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/173256-konstitutsiyni-garantii-sudovogo-zakhistu-sotsialnikh-prav-ta-mozhlyvist-yikh-obmezheniya-protsesualnim-strokom>
12. UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR), General Comment No. 19: The right to social security (Art. 9 of the Covenant), 4 February 2008, E/C.12/GC/19. URL: <https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=4slQ6QSmlBEDzFEovLCuW1a0Szab0oXTdImnsJZZVQdrCvvLm0yy7YCiVA9YY61Z8YHJWla0qOfZ9fbBAjHL%2Ft85RO2hJnLTuaYFs2cO6jfqPZ9jzOmvcmMVZ5TrXkOB>
13. Rishennia Poltavskoho okruzhnoho administratyvnoho sudu vid 31.10.2023 r. u spravi № 440/12509/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114556890>

Трунова Г. А. Актуальні питання правозастосування щодо підтвердження стажу роботи для призначення пенсії

У статті аналізуються питання щодо порядку підтвердження стажу роботи як обов'язкової умови для призначення пенсії за віком у солідарній пенсійній системі. Наголошено на проблемах у правозастосовній діяльності органів Пенсійного фонду України щодо відмови у призначенні пенсії за віком через незарахування стажу роботи за наявності незначних недоліків у документах, що підтверджують трудовий стаж працівника. Акцентовано увагу на успішному захисті відповідних прав у судовому порядку. Зроблено висновки та внесені пропозиції для підвищення ефективності правозастосовної діяльності органів Пенсійного фонду України в питаннях підтвердження стажу роботи для реалізації особою права на пенсію як конституційної складової права на соціальний захист.

Ключові слова: пенсія, страховий стаж, соціальне забезпечення, працівник, роботодавець, захист прав, реалізація права, правозастосування, соціальне страхування.

Trunova H. A. Current issues of law enforcement regarding confirmation of length of service for pension granting

The article analyses the issues relating to the procedure for confirming the length of service as a prerequisite for granting an old-age pension in the PAYG pension system. The author emphasises the problems in the law enforcement activities of the Pension Fund of Ukraine regarding refusal to grant an old-age pension due to failure to include work experience in the event of minor deficiencies in the documents confirming the employee's work experience. Attention is focused on the successful protection of the relevant rights in court. Conclusions are drawn and proposals are made to improve the efficiency of law enforcement activities of the Pension Fund of Ukraine in matters of confirmation of length of service for the purpose of exercising the right to a pension as a constitutional component of the right to social protection. The author proposes to change the paradigm of law enforcement activities of the Pension Fund of Ukraine with regard to confirmation of length of service for granting a pension on the basis of the presumption of legitimacy of a person's claims and actions in accordance with the provisions of the Law of Ukraine «On Administrative Procedure». In addition, the right to an old-age pension should be ensured by effective remedies out of court. In this regard, it is necessary to change the approach to reviewing citizens' appeals against decisions of the Pension Fund, applying an individual rather than a formal approach to reviewing decisions on citizens' complaints about pensions and the consideration of length of service.

Key words: pension, insurance record, social security, employee, employer, protection of rights, enforcement of rights, law enforcement, social insurance.

DOI: 10.33663/2524-017X-2024-15-448-454